

RE-FORMATIO

"Hvor var du, da jeg grundede jorden?" (Job 38, 4)
(Fra en fransk bibel, 13. årh.)

7/8/1970

DE YDMYGE STEDER

Tredje søndag i advent – Mattæus 11, 2-10

AF PASTOR JOHS. M. NIELSEN, TÅRNBY

I ADVENTSTIDEN plejer vi at sende bud efter Johannes Døberen, for at han skal hjælpe os at bane vej for vor Herre Jesus Kristus. Han kommer også trolig hver advent og taler sit ord til os. Det ord af Johannes, som Mattæus gengiver i dette stykke, er ikke et ord med profetisk glød og vælde. Det er et ord talt i den dybeste afmagt og den yderste nød. Det er ikke en forkyndelse af Jesu herlighed og guddommelighed. Det er en bekendelse af den smertelige tvivl på hans sandhed og guddommelighed. Den eneste hemmelige og usselige rest af tro på Jesu herlighed gemmer sig i den omstændighed, at hans tvivlende spørgsmål er rettet til den samme Jesus, som han tvivler på. I den selvmodsigelse, at han retter sit tvivlende spørgsmål til ham, som hans tvivl drejer sig om, udtrykker han sin hjælpeløse og vaklende tro på Jesus.

I citatet fra den profetiske sildefødning Malakias: Se, jeg sender min engel for dit åsyn, han skal bane din vej foran dig, udtrykker Jesus sin guddommelige godkendelse af Johannes' person og gerning. Det er en ejendommelig engel, denne lasede og fortvivlede fange i Makærus' skumle fangekælder. Han er ikke alene berøvet sin frihed og ære. Selve grundvolden for hans tilværelse, bevidstheden om hans guddommelige kald og sendelse, er ved at bryde sammen for ham. Denne hjælpeløse og til døden fortvivlede fange vedkender Jesus sig som den engel, der skal bane vejen foran ham.

Denne vej begynder ikke med sjælen, der af by over stjernerne fór. Her peges ikke på begejstringens ekstase som vejen til at nå frem til den guddommelige Herre. Intet menneske kan være så hjælpeløst, så ulykkeligt, så bundfortvivlet, at Johannes ikke kan hviske det til ham: Jeg har været igennem det altsammen. I bogstaveligste forstand sker det, at denne fortvivlede fange baner vej for Jesus.

Er du den, som kommer, eller skal vi vente en anden, lyder hans spørgsmål. Netop dette spørgsmål udløser det budskab, Jesus sender som svar. Blinde ser, lamme går, spedalske renses, og døve hører, og evangeliet forkyndes for fattige, og salig er den, som ikke forarges på mig. Det meste af dette vidste Johannes sikkert godt i forvejen. Hans tvivl kom vel netop af, at det ikke var andre og mægtigere kraftgerninger, Jesus udførte. Om Jesu svar bevirkede, at han kom af med sine tvivl, får vi intet at vide om. Det eneste, vi får at vide om ham, er, at han kom af med hovedet.

Det er en frygtelig og ubarmhjertig bog, denne bibel. Det er den, fordi den ikke lægger det mindste forsonende slør over den verden, vi lever i. Så modbydelig onde og rædselsfulde ting sker i denne verden. Vi ved til overmål, at det ikke bare var den gang, sådanne ting fandt sted.

Folkeskarernes snak om faldne storheder har nok heller ikke forandret sig fra den gang til nu. Hvor var han kry og mægtig, da han holdt sine dommedagsprækener ved Jordans flod. Se nu, hvordan løven er faldet ned som et lam. Et rør, der svajer hid og did for vinden. At folkesnakken ligner et sådant rør er ikke svært at se.

Men der er en, hvis ord ikke svajer som røret. Midt i folkesnakkens troløse bølger, midt i stormændenes vellystige brutalitet står han som en klippe. Hans vidnesbyrd om vennen, der forsmægter i fængselet, er uden vaklen. Johannes' storhed og troskab får sit uforgængelige monument i Jesu ord.

Således hjælper da den arme lænkede mand i Herodes' fængsel os til at finde hen til ham, hvis ord står som en klippe, hvis trofasthed aldrig svigter. Vejen til ham går ikke gennem kongernes slotte, heller ikke gennem videnskabsmændenes auditorier og laboratorier. Vi finder ham ikke ved at følge den almindelige opinion, den offentlige mening med dens svingende og uberegnelige tendenser. Først når vi erkender vor totale afmagt og hjælpeløshed, ser kendsgerningen i øjnene, at vi ikke mægter at fri os ud af vor tvivls ulykke, og så vover med Johannes at sende bud til ham, som vi tvivler på, så er vi inde på den eneste vej, som fører til frihed og fred.

Brorson viser os den samme vej. Ak, søger de ydmyge steder, i støvet for frelseren græder.

Det er næppe tilfældigt, at vi intet hører om, hvorvidt Johannes fandt fred og trøst ved Jesu budskab. Evangeliet tilsigter ikke biografiske oplysninger. Det peger på en vej. Han skal bane din vej foran dig. Meningen med en vej er, at man skal følge den. Kun ved at følge den oplever man, om den fører til målet. At målet er troens fred hos ham, der forkynnder evangelium for fattige, lades vi ikke i uvidenhed om. Men målet nås ikke uden man går vejen. Den fører til de ydmyge steder. Følger man Johannes Døberen på den vej, kan det være, man oplever, at der får man Jesus i tale. Amen.

FORSLAG TIL JULEHILSEN

Er der ikke nogle af dette blads læsere, der kunne tænke sig at bruge som julehilsen Urban Schrøders pjece: "Folkekirken og Jesu Kristi Kirke"? Den er udsendt af Kirkelig Information og er nedsat fra 2,50 kr. til 1 kr. Alle, der køber 5 eksemplarer og derover, vil kunne få den for 50 øre pr. stk. ved henvendelse til mig.

Poul Ulsdal

6893 Hemmet

KOMMENTAR

KRISTELIGT FOLKEPARTI OG FOLKEKIRKEN

AF PASTOR B. RIISGAARD, ÅLBORG

LAD DET være sagt straks, at Re-formatio ikke er noget organ for det nystiftede Kristeligt Folkeparti. Vi er udmærket klar over, at der i vor kreds er nogle, endda et medlem af redaktionen, som har været med til at stifte partiet og fortsat gør sig aktivt gældende. Men det ændrer intet ved sagen, heller ikke når disse skriver i bladet og måske oven i købet gør rede for deres parti.

Kredsen bag Re-formatio, så beskeden den end er, har altid kirkeligt været en broget flok, og det samme gælder politisk. Der har været og er vel stadig socialdemokrater, formodentligt også venstrefolk og konservative, og jeg vilde også tro, at der er et par stykker, der politisk regner sig for venstreorienterede. Enhver har her sin frihed. Det er en uundværlig del af vort broderskab, at vi respekterer og værner friheden. Lige fra begyndelsen har det været gældende for præsteflippen, og det ligger ikke anderledes med partiemblemet.

Ingen behøver at være fornærmede over, at der er nogle, også af vore, som går hen og stifter Kristeligt Folkeparti. Det er deres demokratiske ret at gruppere sig politisk, som de finder det rigtigt. Snarere end at være sur skulde man derfor glæde sig over, at der er nye kredse, som vil påtage sig politisk ansvar og bære det politiske arbejdes byrder.

Vi er nok også mange, der forstår bevæggrunden til at stifte Kristeligt Folkeparti, den nemlig, at man gerne vil, at kristne synspunkter må blive hørt og blive medbestemmende i højere grad, end det har været tilfældet de senere år. Man har ikke hermed påstået, at der ikke i andre partier findes kristne og kristne standpunkter. Men det lader sig kun dårligt nægte, at disse har været spage, forvirrede og slappe – med få undtagelser. Det er, som om man på forhånd har givet op over for det nyhedenskab, der med megen dygtighed og stor behændighed gør sig gældende og udbreder sig på alle livets områder. Det er provokerende nyhedenskab og slap kristelighed, der har fremkaldt dannelsen af Kristeligt Folkeparti. De andre partier har kun sig selv at takke derfor.

Nogle mener også allerede nu at kunne se, at Kristeligt Folkeparti har indvirket på de andre partiers kirkelige programpunkter. Jeg tror ikke, det er tilfældet; det har højst fremskyndet færdiggørelsen og offentliggørelsen. Sagen er snarere den, at, siden Strukturkommissionen blev nedsat 1964, har den og udviklingen bevirket, at man måtte beskæftige sig mere intenst med kirkelige sager. Af den grund måtte man finde ud af, hvor man

kirkeligt stod, og hvad man kirkeligt kunde og vilde gå ind for. Noget overraskende nyt er ikke fremkommet, men en vis åbenhed over for tidens udfordringer til folkekirken lader sig dog ane. Kunde Kristeligt Folkeparti yderligt anspore til åbenhed, vilde meget være opnået.

Som en, der nok er forstående, men alligevel ikke har villet være medstiftende eller anmeldende og i øjeblikket heller ikke tænker på at give partiet sin stemme – man ved jo ikke, hvad udviklingen siden kan tvinge en til – ærgrer det mig til forbitrelse at se visse som Poul Erik Søe og "Bornholmeren" køre frem med den mere end løse, nemlig løgnagtige påstand, at Kristeligt Folkeparti skulde mene sig at være og også siden vil træde frem som Folkekirkens eller Vorherres eget parti, og som sådan støtte den sorteste reaktion. Det er gas, om noget er det, gas af værste slags, politisk giftgas, som også sort reaktion er kendelig på.

Det er vel efterhånden det eneste dogme, der her til lands står til troende, at ingen kan udtale sig på Folkekirkens vegne, så de opskræmte politiske hoveder bør berolige sig selv og andre med, at Kristeligt Folkeparti nok heller ikke kan det. Og mig bekendt har man heller ikke med eet ord antydnet, at man vil det. Det vidner ikke om politisk kløgt at ville bekæmpe Kristeligt Folkeparti ved at udmelde sig af Folkekirken.

Om Kristeligt Folkeparti vil stå og falde med Folkekirken, skal jeg lade være usagt (partiet rummer sikkert mange frikirkefolk). Men Folkekirken står og falder i hvert fald ikke med Kristeligt Folkeparti (Folkekirken er jo folk fra samtlige demokratiske partier). Folkekirken – ikke som offentlig religionsanstalt, men som **K i r k e** står og falder alene med Kristus, om Han vedblivende vil kendes ved os, om Han fortsat vil være os nær i Ordet og Sakramenterne, om Han vil kalde og sende nogle, der tør bekende og tjene, stride og lide, om der i Danmark således vil være et Troens Folk.

Se, det er en ganske anden snak. Ikke om hovedpine, der forårsager sære syner, men om hjertenød, som udvirker hjertets bøn.

S M I L E T

– Vi må ha' frisk luft i vores fimsede folkekirke! Ud med alle de gamle mugne frasemagere!
– Men dog! Jeg troede ikke, at du tænkte på at opgive din præstegerning! (Berl. Tid.)

DANSK KIRKELIV 1970

AF PASTOR POUL ULSDAL, HEMMET

I DENNE oversigt over året, der er ved at gå til ende, vil jeg forsøge at trække nogle bestemte linier op. Når vi her i bladet jævnligt bringer nogle kommentarer, er det ganske bestemte aktuelle ting fra dagens debat og begivenheder, der behandles, — det er p u n k t e r, man standser ved. Her vil jeg forsøge at trække nogle linier m e l l e m punkterne!

I disse år møder vi ofte et fremmedord, der godt kan bruges som en slags fællesnævner for de tilsyneladende udviklede linier, der præger året 1970 samt de sidste forløbne år, — det er ordet "eskalere": Spændingen mellem Israel og den arabiske verden har været meget stærkt eskalierende i dette år — de udenoms parlamentariske metoder har været det samme, d. v. s. stadigt stærkere o p a d s t i g e n d e. Det samme udtryk kan bruges om mange af de linier, der kan drages, når vi overvejer kirkens stilling i 1970 — selv om det fra et ægte kirkeligt synspunkt desværre oftest synes at gå den modsatte vej.

1. BIBEL-KRITIKKENS ESKALATION

I SIN lille spændende bog "Aftheologiseringen" taler dr. Poul Henning Jørgensen om det theologiske "overbud", der præger udviklingen (eller snarere: afviklingen) i tiden efter Bultmann. Den er som bekendt endt i "Gud er død-theologien"! — I årevis har vi kunnet se en tilsvarende eskalation eller overbud på det mere jævne pastorale og menighedsmæssige plan. Et typisk eksempel er dette: Hvis en præst eller lægmand endelig har givet efter for tidens pres og sagt "Skidt med Paulus!", når det drejer sig om kvindelige præster, er det næsten altid umuligt at lade være med også at sige "Skidt med Ny Testamente — og bekendelsesskrifterne", når det drejer sig om et af Gud indstiftet embede. I løbet af kort tid siger man i praksis også "Skidt med Jesus", når det drejer sig om skilsmisse — hvorefter man også snart må opgive kirkens syn på ægteskabet — hvorefter man igen har fået munden lukket, når det drejer sig om samliv før ægteskab. Det er eet af punkterne i dette års "kirkehistorie", at ledende folk indenfor F. D. F. og K. F. U. M. — og K. — spejderne offentligt har kunnet erklære, at de ikke kan se noget i Ny Testamente, der taler imod det sidst nævnte. Her er en mærkelig linie, der kan drages mellem tilsyneladende ret forskellige punkter. Eller det er en tråd i en vævning, der er slidt over eet bestemt sted, og man kan se følgerne en række andre steder

Vi kan også se det tilsvarende fænomen i en bredere sammenhæng: Det hele begyndte nok med ordet "tvivl". I kirkens historie har man undertiden

været for ubarmhjertig mod tvivleren, for gennem tvivlen fødtes ofte den helt ægte tro. Tvivl har man altid kendt til i kirken lige fra "den største af alle kvindefødte", Johannes Døberen. I de "normale" tider i kirken har en præst godt kunnet tvivle om et og andet af kirkens tro; men der skete sjældent de store ulykker ved det. I sin forkyndelse gik han oftest let forbi de ting, han tvivlede på; han prædikede ikke i m o d dem. I dette er der intet usædvanligt — hele kirkeafdelinger har til tider kunnet gå uden om visse ting i Bibelen, indtil Guds-ordets sandhed en dag blev for stærk og gennembrød tvivlen. Under tvivlens stadium har man ikke afgjort sig endnu, ikke taget standpunkt; en præst tvinges derfor til stadig at arbejde med det, han tvivler om, og en dag kan han måske nå ind i troen også på dette punkt.

Men i de senere år — og ikke mindst i 1970 — oplever vi rundt omkring eskalationen: tvivlen bliver til forkastelse! På prædikestolene forkynder man nu "resultatet" af sin tvivl som en regulær forkastelse af Bibelens og kirkens tro. Med det embedes myndighed, som man ellers fornægter, forkynder man nu i m o d Bibelen og belærer menigheden om dens "fejlagtige" tro. — For en snes år siden talte man endnu i visse indremissionske kredse højt om "vantro præster"; men man kom jævnligt i forlegenhed, når man blev bedt om at opgive navn og adresse! I dag er dette så nemt, for mange præster indsender frivilligt prædikener til aviserne eller skriver artikler i deres kirkeblade, hvor deres forkastelse af Bibelens tro udtrykkes med de klareste ord — f. eks. i denne stil: "Dette er selvfølgelig en legende...." Eller: "Dette har Jesus selvfølgelig aldrig sagt...." Præstens adresse, måske endda postnummer kan man læse nedenunder. I tidskriftet Kirkelig Information har jeg i år "anmeldt" tre af den slags prædikener.

Men eskalationen er gået endnu videre end fra tvivl til forkastelse, den er ofte nået op til regulært oprør. F. eks. er jomfrufødslen ikke mere noget, som man "har vanskeligheder med", som det lød i den næsten uskyldige liberale theologis periode, nej det er noget, man spotter og sparker til: "Marie har bare fået en lille med en romersk soldat". Noget i den retning skrev en af Kristeligt Dagblads faste prædikanter forrige år. Typisk for tiden er, at denne mand ikke blot kunne fortsætte som prædikant i Indre Missions gamle blad; men han blev også belønnet med et medarbejderskab ved Københavns Kirkefond og blev i år anerkendt som en af spidserne indenfor en helt ny aktivitet, der hedder "Kirkelig (!) voksenundervisning".

Det var for øvrigt også ham, der i forbindelse med et regulært raserianfald i Ekstrabladet imod "Den lille h v i d e", tilbød at "ægtevie" homoseksuelle! Selvfølgelig var der straks tre andre københavnske præster, der kappedes om at komme med i køen af liebhavere til dette job. — For en del år siden hørte jeg, at der var en præst, der var aktiv nudist eller naturist, som det vist hedder. Det var blot et kuriosum, man kunne smile af: "Det må være en lidt kølig hobby at have!" I år var der en præst, der i B. T. — efter oplevelser i Frøstrup-lejren — foreslog nudisme som en vej frem for evangeliet! Igen ser vi eskalationen eller "overbudet".

Men på dette område ser vi dog snart afslutningen: Tvivl — forkastelse — oprør er trin, der snart ender ved toppen; går man ovenover stigen, falder man ned! Disse trin ender netop ved det, man betegnende nok kalder fra f a l d. Mærkeligt nok synes ingen at turde se den mulighed i øjnene, at præstemanglen eskalerer i disse år, fordi præster eller vordende præster

er nået til det punkt, der hedder frafald: man tror ikke mere — simpelt hen.

Det værste, der er sket i folkekirken i disse år, er måske, at man er kommet så langt ud, at selve frafaldet fra troen — fra det, som apostlen Judas kaldte "vor høj-hellige tro", at tabet af det, som Brorson kaldte "troens dyre skat", ikke mere er noget, man forfærdes over. Da en dygtig theolog og missionær forleden år på en stilfærdig måde bekendte i et kirkeligt blad, at han havde trukket sig tilbage, fordi han havde mistet troen på det alt sammen — selve kristentroen, syntes dette kun at blive opfattet som noget interessant. Senere blev denne tragiske "bekendelse" optaget i et stort kirkeblad — det var "stof". Højdepunktet af taktløshed (i stedet for kærlig omsorg og forbøn) var, da man indbød ham til en diskussion om dette "interessante" emne i et landsomspændende præstekonvent. Tænk, om han havde sejret i denne debat, så ville præstemanglen da vokse yderligere.....

2. KIRKEFJENDSKABETS ESKALATION

HUSKER De de næsten uskyldige fredens dage for få år siden, da det blot var så pæne folk som dem fra Humanistisk Forbund, der førte an som kirkefjenderne i dette land? I 1970 er det gået hårdere til — eskalationen går stærk. Gennem flere år har man kunnet spore den klare taktik, der brugtes i radio og fjernsyn, når der idelig som repræsentanter for kirken valgtes nogle håndplukkede gejstlige, der dukkede op som nogle Torden-skjolds soldater. Man vidste altid, hvad disse folk ville sige — netop derfor blev de valgt! — I påsken 1969 gik man et stykke videre, idet man vist for første gang forsøgte på selve helligdagen at så tvivl i det danske folk om det, der lige var blevet forkyndt i landets kirker. Man kunne næsten fornemme en ophobet irritation over, at så mange hundredtusinder mennesker frivilligt var gået ind under kirkens prædikestole. Nu ville man lave en "anti-påske"! Men det første år var man da så loyal, at man ikke blot skulle høre en theolog, der benægtede opstandelsen, men også en, der troede på den. Eller måske havde man regnet med, at Børge Roesen i Ålborg var mere modernistisk, end han var.....

Det ville man ikke risikere i 1970 og håndplukkede derfor ganske bevidst et helt panel til en anti-påskeaften i fjernsynet. Der var intet at risikere ved at vælge en anerkendt ateist som Aksel Larsen — heller ikke en yngre forfatter, der i forvejen offentligt havde aflagt en "bekendelse" i samme retning. Kirken var "repræsenteret" — ja selvfølgelig af en spotter som professor Sløk. Han optrådte værre end nogen sinde, ja syntes nu at være gået helt i opløsning intellektuelt set. Som eneste "almindelig" præst havde man valgt en kvinde-præst, nærmest tidehvervsk og Sløk-discipel! Det blev en helt skandaløs udsendelse — på et så lavt intellektuelt niveau, at man kunne forestille sig, det var en anti-kristen udsendelse i et kommunistisk øst-land. Gud være lovet var der også en TV-speaker med i panelet, som man havde glemt at tage i ed. Han blev den eneste repræsentant for almindelig "normal" kristendom.

Herfra er det let at trække en linie til abortlovens gennemførelse kort tid senere. Man kan virkelig have en begrundet fornemmelse af, at denne lovgivning samt den tidligere frigivelse af pornografien gennemførtes ud fra en helt selvfølgelig ringeagt for det, der i årevis i massemedierne er

blevet fremstillet som et "gammeldags, forældet kristendomssyn". Eller det er indoktrineringen af det tidehvervske dogme, at kristendom og moral ikke har noget med hinanden at gøre, der har båret frugt i små politikere. At et b o r g e r l i g t regeringsflertal tilsyneladende med god samvittighed er initiativtager til den slags, viser, hvilket skred der er sket i befolkningen kristeligt set de senere år. — Kampen for at overbevise befolkningen i denne sag var til tider så grov og dum, at den fik et helt dæmonisk præg. Jeg mindes med gru, hvordan man nogle måneder i forvejen i fjernsynet havde en udsendelse, der skulle illudere en regulær domsscene: Kendte personer optrådte som anklagere og forsvarere i sagen: abort. En virkelig dommer sad på dommersædet; men til at repræsentere afvisningen af den nye abortlov havde man ganske bevidst valgt personer, der var meget svage, ja i eet tilfælde nærmest vaklende i sin indstilling. Man kunde rent ud tro, at det var en af de berygtede "skue-processer" i Øst-landene, man overværede! — At regeringen ikke turde lade en så klar og forståelig sag gå ud til folkeafstemning, røbede på een gang en rystende ringeagt for demokratiet og en angst for vælgernes dom. Midt i alt dette usle møder vi et herligt eksempel på historiens konsekvens og ironi i den kendsgerning, at en borgerlig flertalsregering faktisk blev "Kristeligt Folkeparti"s grundlægger. Ikke underligt, at man i den borgerlige presse er fuld af vrede over dette parti! Men de borgerlige har tabt et langt større slag, end de vist er klar over på nuværende tidspunkt: For første gang når et nyt parti optræder ved et valg, vil den sædvanlige propaganda mod stemmespild være forgæves. Når de borgerlige partier alligevel har overtaget socialdemokraternes kirke- og kulturpolitik, vil titusinder af vælgere være komplet ligeglade med, om deres stemmer ved et eventuelt "spild" skulde gavne socialdemokratiet. For helt bortset fra det nye partis skæbne har den nuværende regering været i den grad slået af blindhed, at den med sin nye kirke- og kulturpolitik har frataget meget store vælgergrupper deres vigtigste motiv for at stemme borgerligt.

Besættelsen af Hjørdemål kirke i sommer ligger helt på samme linie. Når pæne medlemmer af borgerlige partier ringeagter kirken i folketinget, fristes ungdommen selvfølgelig over evne til at lave en virkelig synlig provokation. Da man alligevel lå i "sommerlejr" i Frøstrup, brugte man de forhåndenværende søms princip: Hjørdemåls kirketårn er så højt, så det straks faldt i øjnene. De unge havde slet ikke tænkt på, at deres plan om at "kommunikere" med befolkningen ville være noget vanskelig, da det drejede sig om måske landets mest folketomme sogn, ca. 250 mennesker fordelt over to kirkedistrikter! Revolutionerne i dette land er ikke blot, som det engang udtryktes her i bladet, "bestilte" revolutioner; men de er også "billige". Man kunde lettere have taget hatten af for dem, hvis de havde besat Budolfi i Ålborg — eller bispegården det samme sted, hvor der residerede en konfessionarius og kommandør af Danebrog. Eller de kunde have ventet, til sommerlejren var forbi, og gået i lag med Holmens kongelige kirke og Harald Sandbæk....

Herfra er der igen en helt tydelig og selvfølgelig linie til den såkaldte blasfemisag i fjernsynet i efteråret. Mange kristnes ophidselse over fremførelsen af en blasfemisk vise på dette sted skyldes netop, at man slet ikke er klar over den linie, jeg her har peget på. De har været bedøvet af den tale, man indtil for blot 3-4 år siden evindeligt kunne møde i Kriste-

ligt Dagblad og andre steder, når folkekirkenes gejstlige karriere-magere udtalte sig om "den bedste af alle kirker" — og om "kirkens grundfæstede stilling i det danske folk". Fordi de ikke var klar over, at alt dette ikke var andet end "gas", blev fænomener, der var en selvfølgelighed for os andre, et chock for dem.

At alle politiske partiers ungdomsgrupper stort set er enige om porno, abort, narkotika og folkekirkenes afskaffelse, er vi nogle, der længe har været klar over. Ungdomsoprøret har blot givet de borgerlige ungdomsgrupper mod til at sige det offentligt. — Selvfølgelig er store dele af folket ved at være kristendomsfjendsk — selvfølgelig er det nøje planlagt, når spotten af kristendommen skal ud i hjemmene gennem de mest uskyldige udsendelser; det er blot den helt selvfølgelig infiltrations-taktik, der benyttes. I 1971 vil vi møde meget skrappere ting!

At biskop Jensen straks forsvarede den anden Jensen, var også, hvad man kunde vente. Han misforstod selvfølgelig hele sagen ved at vidne om, at hans tro ikke behøvede at blive beskyttet af øvrigheden — som om det var af hensyn til biskoppens tro, at harmen over denne vise var så stor landet over! Nej, det var selvfølgelig de døbte børn og unge, man tænkte på — at deres tro skulde skades ved en så fræk og dum gudsbespottelse. At han også holdt med kirke-fjenderne i deres løgnagtige påstand om, at kirken med ordet "synd" især tænkte på det med sex, var desværre også, hvad man kunde vente fra den side.

3. ESKALATION PÅ ANDRE OMRÅDER

MED HENSYN til spørgsmålet om folkekirkenes afskaffelse sker der også en udpræget eskalation i disse år. For ganske få år siden var det selve synden at vove at tale ringe om folkekirken; om man talte ringe om Jomfru Maria eller Sankt Paulus, gjorde derimod ingenting. — Som nævnt går alle politiske ungdomsgrupper nu ind for den sag; dr. Johs. Aagaard og andre gør det meget kraftigt. Nu breder det sig rundt i vide kredse, så almindelige præster kan tale om, at "den holder vel en halv snes år endnu". Som en af dem, der allerede for mange år siden pådrog sig megen vrede på grund af denne "synd", har jeg undertiden opfordret præster til at få deres kirker ordentligt restaurerede og få bygget nogle gode orgler, inden det er for sent — alt under mottoet: "Lad folk endelig betale for den service, de forlanger af os".

Her vil jeg dog vove at profetere, at fra politisk hold vil der blive forøgt en standstill i denne udvikling. Som det lykkedes partiet Venstre (af frygt for Kristeligt Folkeparti) at bremse deres unge på dette punkt, vil det gå andre steder. Man vil stadigt stærkere propagandere, ja eventuelt lokke for endelig at beholde folkekirken. En frikirke vil i skrækkelig grad bryde de politiske cirkler; en statskirke kan man helt anderledes beholde sit greb om.

Men præstemanglens og sognesammenlægningernes eskalation vil dog fortsætte stærkt, som det er sket i 1970. Den theologiske radikaliserings vil få frafaldet fra troen til at vokse, og kirkefjendskabets radikaliserings vil skræmme andre unge fra præstetjenesten. —

Der er ingen tvivl om, at biskop Jensens opsigtsvækkende artikler for over et år siden, hvor han påstod, at vi har for mange præster, vil virke i den retning. Det er meget karakteristisk, at hans hovedargument: at

sognene affolkes, for en meget stor del hviler på et forkert grundlag. Der er meget få sogne, der er blevet mindre, hvis man regner med antallet af hjem og husstande og ikke blot med selve befolkningstallet, og det har altid været hjemmene, vi har været præster for. Det store antal skiftende karle og piger, der før var på landet, forøgede overhovedet ikke præstens arbejdsbyrde; det betød blot, at der kunne komme flere til ungdomsmøderne. Et mindre antal børn i hjemmene betyder blot, at konfirmandholdene bliver lidt mindre — og dermed måske ideelle fra et pædagogisk synspunkt. For en meget lang række sogne gælder det, at befolkningstallet endda er i høj grad øget en stor del af året på grund af de nye fritids-huse.

Meget alvorligere er, at biskoppens forslag om nedskæring af antallet af præster på landet er et nyt udtryk for den sædvanlige devaluering af præstens gerning: Mange præster har alt for lidt at bestille! Det skal nok formindske tilgangen til den gerning. — At en præst kan overkomme virkelig at leve sammen med sit sogn i lyst og nød og dermed altid stå til rådighed som sjælesørger eller blot som medmenneske — og at han samtidig kan få tid til at være noget af en kultur-ambassadør i et sogn, det er dette, der ringeægtes gennem den biskoppelige iver for sammenlægninger. Man vil dermed i endnu højere grad gøre folkekirken til blot en service-anstalt, hvad folkekirkenes modstandere netop beskylder den for at være.

Hvorfor i alverden nøjes denne biskop og mange andre ikke med blot at sige: "Vi har præstemangel, og derfor — kun af denne ene grund — må vi lægge sogne sammen, så vi bedre kan fordele de præster, vi har". Var det blot dette, der blev sagt, vilde ingen kunne indvende noget imod det. Nu derimod åbenbarer man en rystende ringeagt overfor den gerning, som i hundredvis af præstebrødre har brugt måske det meste af deres liv til — som de måske har tænkt sig også at bruge deres sidste 10-15 år til. Deres menigheder får det også at vide fra højeste sted, at deres præst har alt for lidt at bestille; det er kun et halvdags job....

Men se nu ironien: Sådan taler en biskop, og sådan taler man i kirke-ministeriet, men i undervisnings-ministeriet og i social-ministeriet gør man lige det modsatte. I takt med, at kirke-ministeriet sparer præster, opretter de andre to ministerier alle mulige halv-heldagsjob som skolepsykologer, læse- og høre-pædagoger, socialrådgivere og familievejledere. Ja, gårdmandskoner kan i dag hente en timeløn på 8 kr. på kommune-kontoret for at sidde en eftermiddag ude hos "Ane i kæret". Det var det, præsten før i tiden kunne gøre gratis. Inden for de andre ministerier har man netop opdaget det uhyre værdifulde i landsbypræstens tjeneste som rådgiver og kontaktperson på et tidspunkt, hvor folkekirkenes spidser ringe-agter og afskaffer dem. Man er straks klar til at opfylde hullerne efter redueringen af præsterne! Vi får slet ikke brug for nogle slemme kommunister til at lukke vore kirker; det kan folkekirken selv ordne....

Jeg vil ikke bestride, at der endnu er nogle pastorer, der er for små; men tallet er nu efter de mange sammenlægninger, der allerede er sket, så beskedent, at det ikke berettiger til en sådan offentlig proklamation fra en biskops side om, at vi har for mange præster. Men det er den linie, der på den skræppeste måde føres videre af provst Asmund i en kronik i Kristeligt Dagblad den 8. maj. Han skrev rent ud: "Der sker ikke nogen skade ved, at der kun holdes gudstjeneste i 1000 kirker hver søndag — i stedet for 2000". Her er der fremlagt det bedst mulige argument ikke

blot for afskaffelse af præster, men også for nedlæggelse af kirker. Det er lige netop det, man altid har påstået fra yderligtgående venstre-orienterede kredse, der her er blevet konfirmeret af en af Folkekirkens højere gejstlige. Hvis denne påstand skulde være rigtig, er man værgeløs overfor et forslag om besparelser, der gik ud på at nøjes med f. eks. gudstjeneste i 500 kirker hver søndag. Hvis man vilde indvende, at afstandene dog skabte en grænse nedad — trods et øget antal kirkebiler — vilde denne indvending dog ikke gælde byerne. Følgende påstand vil i hvert fald være en klar konsekvens af provstens ord: "Der vilde ikke ske nogen skade ved, at der kun holdtes gudstjeneste i en fjerdedel af kirkerne i Århus hver søndag; der skulde nok blive plads til menigheden!"

Jeg vil her se bort fra, hvorledes så centrale bibelske begreber som menighed og fællesskab bliver undermineret gennem en sådan påstand, men i stedet for pege på, at den udtrykker en rystende ringeagt for det, der trods alt har været regnet for centrum, ja livsnerven i en præsts gerning: at holde sin gudstjeneste. At præsten forberedte sin prædiken under studium og bøn — at han år ud og år ind holdt gudstjeneste på Herrens dag, måske med ganske få mennesker — at han sammen med dem holdt ud i denne tjeneste, for at Gud skulde få sin ære og lovsang også på dette sted, så hans navn blev bekendt, så forbønnen for verden skulle lyde, så hans nadver skulde fejres — ja alt dette, som verden selvfølgelig foragter, det henregner også en provst til noget, der egentlig godt kunde være sparet, uden "der sker noget ved det". — Er der stadig nogen, der undrer sig over, at præstemanglen eskaleres?

Sådan kunde jeg godt blive ved med at skildre eksempler på den ofte helt voldsomme eskalation, vi ser omkring os. Lad mig blot i få ord vise, hvordan det også gælder GUDSTJENESTE-KRITIKKEN. — Det er vel ikke mere end 4-5 år siden, at der blev ført en regulær hetz mod de højkirkelige for at ville ødelægge "den gode, gamle, danske gudstjeneste"; men så begyndte en fra anden side i Folkekirken at sige, at denne gudstjeneste er kedelig. Det blev sagt højere og højere fra flere og flere; næsten fra måned til måned kunde man følge eskalationen: Den er kedelig — den er lud-ke- delig — den er møg-ke- delig — den er død-ke- delig.....

Eller tænk på den falske beskyldning mod os for at ville ødelægge "salmemessen" for et folk, der havde "ver-

FODNOTE:

Løkkemidler

Det berettes, at man ved visse friluftsgudstjenester i afvigte sommer underholdt med bl. a. »Ave Maria«, spillet på savblad.

NAR klokkerne har bimlet, bamlet og folkeskaren er forsamlet ...

... så la'r man skønne toner svinge sig viden om på savbladsklinge.

Det næste bli'r vel som reklame en oversavet præstedame.

SYLVIA

(Berl. Tid.)

dens bedste salmebog"! Det samme blad, der jævnligt kom med denne beskyldning, har nu startet en konkurrence om at digte nye salmer og bringer læserne en løbende orientering om "fornyelsen" på dette punkt. Ja, udviklingen accellererer så voldsomt, at en ret kendt præst nævnede som det aller bedste ved en eksperimental-gudstjeneste, han havde deltaget i, at der kun var een salme — og den var endda kun på eet vers!

For lige så få år siden var det sjældent, en biskop udtalte sig offentligt uden at sparke til vores gudstjenestefornyelse; i dag hører det ligefrem med til den slags udtalelser, at der skal være nogle anerkendende bemærkninger til "det prisværdige initiativ, som kirkens ungdom har vist i dens alvorlige forsøg på fornyelse af vores gudstjeneste" eller lignende. — Dengang blev beskyldningen for at ville ødelægge den gamle gudstjeneste brugt til at hindre højkirkelige præsters forflyttelse, ja undertiden forsøgte man dengang det prøvede middel, der hedder en håndfæstning. I dag omtaler nævnte blad ved præsters fødselsdage og jubilæer det netop som en fortjeneste, at præsten "har arbejdet nidkært for gudstjenestefornyelse" — og man kan forfremmes til større embeder lige efter, at man har været i avisen eller fjernsynet på grund af de mest vanvittige eksperimenter. Et sted havde man f. eks. fået en ateist til at prædike.....

4. MEN — GUD ARBEJDER!

NU HAR læserne sikkert længe haft dette spørgsmål i deres sind: "Er der da intet positivt og glædeligt at meddele fra året 1970?" — Jo, det er der da: Der er stadig mange, både lægfolk og præster, der med glæde og fryd aflægger den gamle bekendelse: "Jeg tror på een, hellig, katolsk (almindelig) og apostolisk kirke". For os er gudstjenesten stadig "livets sol og glæde"; den messe, vi fejrer, bliver om muligt endnu herligere for os, jo mere andre kritiserer den. Så langt fra at være kedelig er kirkens højmesse pr. definition den mest spændende begivenhed — eller for at bruge et moderne udtryk: happening, der sker i vort folk! Som den stadigt mere hovedløse Bibel-kritik får os til at bekende med en af præster (!) voldsomt angrebet bogtitel: "Bibelen har alligevel ret" — sådan får den hovedløse kirke-kritik os til med stadigt større glæde at bekende: "Den hellige kirke har alligevel ret".

Efter at jeg i denne oversigt har prøvet at trække nogle linier mellem årets mange forskellige begivenheder og tendenser, vil jeg tilsidst trække endnu en meget tyk linie op, der går igennem det altsammen. Den kan udtrykkes gennem de første sætninger i evangelieteksten til 24. søndag efter Hl. Trefoldighed — Jesu ord: "Min Fader arbejder indtil nu; og så jeg arbejder". — Der er den aller nøjeste sammenhæng mellem præsters Bibel- og kirkekritik og den voldsomme eskalation i vort folks ringeagt for kirken. Præstemanglen hænger nøje sammen med de højere gejstliges devaluering af præstens gerning og den lavere gejstligheds vidnesbyrd om den "dødhæmmende kedelige gudstjeneste".

Men i det altsammen arbejder Gud — med sin "venstre hånd", som man ofte har udtrykt det i kirken. Troen på Guds arbejde med sin venstre hånd midt igennem forfald og frafald er uopgivelig for dem, der regner med Bibelen som kirkens hellige skrift — og for dem, der tror på den ene, hellige, katolske kirke, der i sin snart 2000-årige historie har set lige så ringe dage som vore. Når lægfolk og præster desuden lever deres daglige kri-

stenliv ud af alle de velsignelser, Gud stadig skænker os med sin højre hånd i ord, sakrament og bøn, så er der slet ingen grund til at fortvivle. Så har vi jo "troens dyre skat", den kostbare perle, ja så siger vi med en linie af Grundtvig, som er helt forargende for moderne grundtvigianere: "Vi har HAM, vi slipper HAM ej" (D. S. 356, 4).

Da jeg blev præsteviet den 15. september 1939, omtrent samme dag da budskabet lød, at Warszawa var faldet, og dermed det første af en lang række riger i den store krig, fik vi af biskoppen dette Bibel-ord at gøre vor præstegerning på: "Vi modtager et rige, som ikke kan rystes" (Hebr. 12, 28). — Det er også et godt ord at gå ind i det nye kirkeår på, for ADVENTUS betyder: KOMME. Det er dette riges Herre, der kommer. Derfor er vi ved godt mod.

THEOLOGISK BIDRAG

KALDSTJENESTE I KRISTEN BELYSNING

AF PASTOR O. LUND PALLESEN, LYNGBY

DEN SÆRLIG kristelige betragtning af arbejdet i videste forstand som et kald begrundes af Martin Luther blandt andet med henvisning til et par steder i 1. Korinthierbrev kap. 7 (v. 20 og 24), hvor det bl. a. hedder: "Hver blive i den stand, hvori han blev kaldet." Og senere: "I den stand, hvori enhver blev kaldet, brødre, deri blive han for Gud!" Nu er det vistnok klart, at Luther for at bruge disse steder til sin kaldstanke lægger en urigtig fortolkning ind i dem. Dermed være så ikke sagt, at Martin Luthers kaldstanker er ubibelske. Stederne her lader sig bare ikke anvende til deres begrundelse. Det hænger sammen med deres plads i den frelseshistoriske sammenhæng, som jeg bliver nødt til ganske kort at ridse op, fordi det kristne syn på kaldstjeneste ikke kan løses fra denne sammenhæng.

Kald og kaldelse har i Bibelen med udvælgelse og frelse og skabelsen af et gudsfolk at gøre. Den oprindelige betydning har med en kaldelse at gøre, der betyder en udsondring fra verden iøvrigt, en indkaldelse til et liv i den levende Guds menighed, til medlemsskab af folket. Menigheden kaldes netop kahal - ecclesia; d. v. s. de af verden udkaldte til tjeneste for Gud i kult og næstekærlighed og fællesskab af ny gudgiven karakter. Det er med sådanne kultiske og frelseshistoriske tanker som baggrund, at apostelen Paulus siger til menigheden i Korinth, og dermed til Kirken, at enhver skal blive i den stand, hvori han blev kaldet — ikke hvortil han blev kaldet — men snarere netop hvorudfra han blev kaldet til at være medlem af Guds folk; han skal ikke lade sin kristendom få umiddelbart sociale eller sociologiske følger ved i det ydre at bryde med sit erhverv og arbejde, men skal netop i og under dette forvente den forløsning, som efter apostelens

mening var nær forestående ved Kristi genkomst. Altså slaven behøvede ikke sin frihed, og herren ikke at skamme sig over at være herre over en slave, der dog var en broder i Kristus, når kun den indre medmenneskelighed blev anerkendt og respekteret, og ligeligheden for Gud ikke blev antastet. Altså kristendommen vilde ikke være direkte revolutionær, men virke ved langsom gennemsyning af menneske- og samfundssyn, der jo så efterhånden fik både slaveriets ophævelse og kvindens sociale ligeberettigelse og anerkendelsen af ligeret for loven som noget selvfølgeligt til følge. Menneskerettighederne er i dag en indlysende sand vurdering af det enkelte menneskes værd, ganske uafhængig af medfødte evner, millieubestemte fordele eller uddannelsesbestemt kvalitet. Mennesket er menneske og dermed i besiddelse af det højeste gode, erfaringsverdenen kender. En vurdering, der jo til syvende og sidst beror på en religiøs-kristelig betragtning af — skal vi sige menneskesjælen, af mennesket som skabt og kaldet af Gud til delagtighed i hans frelse og evige rige. Det er klart, at heri bunder kaldstankens religiøs-etiske fundament også i dag. Imidlertid er det ikke så meget kaldelsens evighedssigte på frelsen, der ligger til grund for det lutherske syn på kald og stand, som det er forståelsen af skabelsen — og så som en fortsat skabelse, der bestemmer Luthers syn på de verdslige områders principielle gudvelbehagelighed og hans krav om, at en kristen først og fremmest skal tjene Gud i kald og stand. Den side af sagen vil vi nu først betragte lidt nærmere, for siden påny at beskæftige os med den frelseshistoriske og endelig prøve at give en vurdering af den rent socialt bestemte ide om kaldstjeneste i humanismens navn set fra et kirkeligt og kristeligt synspunkt.

KALDSTANKEN er udtryk for Martin Luthers centrale syn på Guds værk. Det får ham til at benytte sig af den interessante, men farlige tanke om adskillelsen mellem to regimenter, mellem åndeligt og verdsligt. Ikke for at give dem en rangforordning men tværtimod for at stille dem lige. Det fører ham videre til at hævde, at der findes to slags retfærdighed, begge lige nødvendige for et menneske: een over for Gud — en anden i forholdet til mennesker. Den ene modtager vi ved evangeliet — d. v. s. syndernes forladelse fra Gud ved tro på Kristus, derved bliver man uden skyld for Guds domstol. Den anden må man tilkæmpe sig på jorden, for her regner domstolene ikke med syndernes forladelse. Her kræves en aktiv retfærdighed i gerninger som man selv har udført og selv har æren for. Her kan man ikke få en anden til at gå i sit sted til ens egen retfærdighed. Derfor finder Luther det i fuld overensstemmelse med Guds vilje at kræve en sådan retfærdighed i gerninger af os, for her er vi under lovens jernhårde greb. Ja, han siger ligefrem, at Gud har to riger, og at vi som kristne er borgere i dem begge — og skal være det, — og at de tilmed — og det er det væsentlige, styres efter vidt forskellige principper. Og dette er selv sagt også det skæbnesvangre og farlige i den lutherske betragtning. Det bliver nemlig til, at frelsens rige har vi kun i Guds ord og i troen, hvor alle er lige under syndernes forladelse; men skabelsens rige, det stiller os overfor stadige opgaver af slid og arbejde, fordi vi er under en lov, der ikke uden videre sletter forskelle og uligheder mellem mennesker, men tværtimod ofte urgerer dem ved en jernhård konsekvens, der gør mildnende arbejde og indsats påkrævet. Og det eneste evangeliet og troen gør i denne

sammenhæng, er at fritage mig for at tilkæmpe mig plads i nådens rige og derved frigøre mig til så meget større indsats i det verdslige rige til min næstes håndgribelige og konkret påtagelige ve og vel. Derfor kan jeg gøre gerningerne for næstens skyld og ikke for min egen. Og dette er af uberegnelig værdi og betydning for kaldstjenestens gudsdyrkelse i ånd og sandhed. Derved får tilværelsens opgaver pædagogisk betydning for mig ved siden af den egentlig filantropiske. Ja, Luther vil vist endog hævde, at den som er den egentlig handlende i alt dette er Gud selv, der fortsat "skaber" gennem menneskelige gerninger. Og således sørger Gud for det jordiske riges opretholdelse, hvorunder heller ikke øvrighedens gerning til onskabens bekæmpelse i det ydre er et uvæsentligt led. Om denne verdensorden efter Luthers syn har man sagt, at den kræver, befaler, tvinger, straffer, og deraf bliver hele mylderet af jordiske gerninger og arbejdsformer til.

* * *

JEG SKAL ikke komme nærmere ind på forsøgene på at vise, hvorledes disse to helt forskellige verdener alligevel i den kristne menneskeeksistens kan blive en eenhed, heller ikke på disse forsøgs kristologiske begrundelse og betragtningen af verdslighedens møje og besvær som det kors, Gud lægger på vore skuldre for at fremtvinge det gamle egocentriske menneskes korsfæstelse og død, hvorved der altså midt under synet på kaldsgerningen som et led i Guds skaberværk også er et syn på den som den strenghed, hvorunder Gud tvinger det oprørske menneske i knæ. Men jeg skal ikke undlade her at pege på den etiske konflikt, der opstår ved selve erkendelsen og virkeliggørelsen af det gode, dersom disse på een gang har to — måske endog sideordnede kilder — at øse af. Den kristne vil principielt sætte åbenbaringen i Kristus som primær kilde til det godes erkendelse; men der har på forskellig vis og fra forskellig side været tendenser til at lade erkendelsen af det gode have andre kilder, samvittigheden som en medfødt sans for ondt og godt, eller det gode som udtrykt i det man kalder samfundets eller de menneskelige grundordningers krav. Rundt om i den protestantiske kristenhed kredser man om vor bundethed til, vor forpligtelse overfor de gudsatte grundordninger for menneskelivet — ja, om muligheden for at høre intet mindre end Guds krav ud fra samfundslivets grundstruktur som de findes i ægteskab, familieliv, samfundsliv, retsliv og de bindende normer for kunst og videnskab. Ikke at vi skal nægte at disse ordninger har deres egen iboende idealitet; men det bliver en fornægtelse af åbenbaringens radikalt enestående karakter, hvis de sideordnes med denne — hvilket evt. kan have en tilværelsesspaltning til følge som den, det lutherske syn på de to regimente kan ende i. Så man evt. kunde give en vilkårlig statsautonomi som den nazistiske religiøs vielse og endog tage Luther til indtægt herfor. Det er meget farligt, kristeligt talt, at løse noget af livet ud fra det i Kristusåbenbaringen givne. Det er det, der er ved at ske, når kaldet fra at være et kald til Guds rige og folk bliver opfattet som en verdslig ting, der uden videre skulde have karakter af Guds kald over sig. Man undgår selvsagt næppe at fornemme en spænding mellem den i grundordningerne liggende skabervilje og Guds i Kristus åbenbarede kærlighedsvilje, med mindre man helt vil lade det religiøse opsluge af det verdslige i hvert fald i etisk henseende. Med forkærlighed for betoning af den fortsatte skabelse tillagde Luther det verdslige liv en uden videre gudgivet karakter, der, trods hans stærke fremhævelse iøvrigt af den al-

mindelige syndighed, gjorde livet nyt og alt såre godt som på skabelsens morgen; så man med rette kunde spørge, hvad frelsen og genløsningen i Kristus egentlig skulde i denne verden andet end netop sige til mennesker, at de gennem alt og trods alt havde deres synders forladelse i Himlen at hente stadig og ny frimodighed fra, når kaldsgerningen blev fattig på glæde og ikke vilde lykkes endda. Luther kæmpede berettiget mod den religiøse undtagelses tendens til at gøre sig selv til noget finere, men det berettigede ham ikke til at give verdsligheden et skær af lys, som den havde på skabelsens morgen; for den lovmæssighed, der skulde være eet med skaberviljen, fører også døden og undergangen i sit følge. Lovmæssigheden i Guds etiske skabervilje og tilværelsens lovmæssige konsekvens er ikke eet og det samme. Og det ses let, at man f. eks. med hensyn til militærtjeneste hører en forpligtelse fra grundordningerne og dog kan høre en anden fra evangeliet, og at et menneske herunder kan lide under den konflikt at skulle adlyde Gud mere end mennesker og tage følgerne kristeligt og menneskeligt af den afgørelse, han må træffe i konflikten.

Lige så farligt det kan være at gøre lovens rige kristeligt autonom, lige så misvisende er det naturligvis at gøre kristen kaldsforpligtelse til verdensflugt eller fromhedsescapisme. Her bliver det almindelige synspunkt, at verden er ond; et Djævelens rige, som det gælder om at have så lidt med at gøre som muligt. Arbejdet i Herrens vingård bliver derfor det specielt religiøst-missionerende. Kaldstjenesten: at føre et liv og beskæftige sig med ting, der har så lidt med denne verden og dens ting at gøre. Det beror på en misforståelse af Søren Kierkegaards tale om klosterbevægelsen indadtil, forenet med den tendens af verdensforagt, der gør klosterlivet til et ideal af syndsforsøgelse ved at have mindst muligt med den smudsige dagligdag at gøre. Pengepungens nødvendighed har man dog i regelen hverken lyst eller kraft til at nægte. Og den lutherske tendens til at udsondre et særligt åndeligt regimente findes også her, idet dette dog væsentlig forståes som et rige af religiøse oplevelser, ud fra hvilket man så — i modsætning til Luther — nægter det verdslige egentlig kristelig værdi. Vi har her med den fromhedstype at gøre som går under fællesbetegnelsen pietisme, karakteriseret ved religiøs-sjælelig inderlighed og tilsvarende verdensflugt, hvilken sidste ofte bliver det egentlige tegn på, at kristendommen er sandhed for et menneske.

Sideordnet hermed finder vi særlig i den calvinisk-reformerte kirkeafdeling en — undertiden næsten hæsblæsende — og i hvert fald religiøst farvet aktivitet med denne verdens ting. Under den betragtning, at evner og ejendom er betroede talenter fra Gud, føler man et kristeligt ansvar for at få det til at gro. Talenterne er ikke til for at opslides i tjeneste for næsten, men beregnet til at udfoldes, gro og give rente. Ikke for intet har man kaldt denne calvinisme for kapitalismens vugge — og den farver stadig den angelsaksiske kristendomsopfattelse med dens betoning af praktisk aktivitet og religiøs effektivitet på bekostning af spekulativ fordybelse og koncentreret religiøs inderliggørelse. Den kristelige moralisme har her sin egentlige støtte og står altid i fare for at ende i en almindelig humanisme med større eller mindre religiøs karakter og med sigte, der er udpræget dennesidigt, og som får sine normer gennem ønsket om det menneskelige samfunds størst mulige effektivitet og bedst mulige trivsel, hvorunder da tillige det individuelt menneskelige får sin plads og begrænsning.

Det har forekommet nødvendigt at ridse hele denne baggrund op, så man derved kan få indtryk af, at kaldstjeneste i kristen belysning kan tage sig højst forskellig ud, alt efter fremstillerens almindelige og specielle kirkelige og theologiske forudsætninger.

Må jeg her sammenfattende med henblik på det foregående sige, at lige så vel som man i sit kald og stand kan dyrke Gud, lige så lidt skal man derfor tro sig i ubrudt og ligefrem kontakt med Guds gode skaberværk, idet dette vilde være en fornægtelse af den syndefaldets radikalisme, som farver alle vore gerninger, og som tillige er forudsætning for frelsens og forløsningens gerning i Kristus.

Videre: Lige så berettiget det er at have en direkte gudsdyrkelse, et religiøst liv, om man vil, uden om alle de jordiske gøremål og engagementer, lige så uberettiget er det at tro, at man kan skabe Himlen på jorden eller i slægten ved generel forsagelse og verdensforagt — eller ved hæsblæsende moralsk aktivitet i Kristi navn.

Om alt dette må det vel siges, at skaberordningen og dens lovmæssighed er det livsgrundlag, vi hverken må flygte fra eller uden videre i kristelig forstand anse som sandhedsnorm, idet det vilde være en fornægtelse af faldets virkelighed og følger. Det livsgrundlag, vi har i ordningerne, er den basis, hvorpå vi hører evangeliet, og det område, hvori frelses- og forløsningsværket i Kristus vil virke.

Når vi derfor taler om kaldstjeneste i kristen belysning, må vi, så vidt jeg kan skønne, vende tilbage til den bibelske brug af ordene kald og kaldelse, hvorved Kirken og den enkelte kristne er kaldt ud af denne verden, frigjort fra at bygge sit liv i tid og evighed på den, og samtidig bundet til at blive i den, indtil Gud i Kristus fuldender forløsningen på den tid, han alene kender. Det har til følge, at kaldstjeneste i kristen belysning altid har med gudstjeneste at gøre, at det ikke kan være noget blot humanistisk med egen indre værdi, og at det på den anden side heller ikke kan være noget, der ikke vil have med det ganske almindelige, praktiske menneskeliv i dets konkrete virkelighed at gøre.

* * *

JEG SKAL nu prøve på nærmere at skitsere et syn, som, forekommer det mig, tilgodeser disse nævnte bestemmelser.

Det fundamentale i kristendommen er troen på, at Gud blev menneske under et konkret historisk hændelsesforløb. Det har til følge, at alle vi andre, skønt Guds skabninger, der alene opholdes ved hans fortsatte nådige skaberværk, dog principielt er uden for sandheden. Vi ved derfor heller ikke, hvad det gode er; men må have det sagt og åbenbaret for os, ja, mere endnu, inddrages i den virkelighed, hvori den alene virkeliggøres. D. v. s. have delagtighed i Kristi liv. Det er det, kaldet fra Gud går ud på.

Vi tror, at Jesus af Nazareth var det rigtige menneske, at hans liv afslørede det, som er mennesketilværelsens inderste mening — ja, formodentlig hele verdens tilgrundliggende princip. Kristi liv kan da karakteriseres ved et eneste ord: offer. Offeret blev ikke bare bragt på Golgatas kors, men var og er til stede i hele Jesu Kristi eksistens. Fra undfangelsens øjeblik til himmelfarten, ja, fra evighed til evighed betyder Kristus offer. Offer til Gud og offer for os og til os. Dette offer drejer sig ikke kun om vore usynlige sjæle, men om hele vort menneskeliv. Derfor er det afgørende, at vi drages ind deri, at vi får del deri. Derfor er vor gudstjeneste ikke

sjælshygiejne og søndagstidsfordriv, ikke verdensflugt og fromhedsøvelse; men møde med Kristus som vor opstandne og levende Herre: Herren over vort liv i hele dets mangfoldighed, i dets kamp, dets lidelser og tjeneste. Og Herren bestemmer over trællen og vil forme hans liv i sit billede. Derfor gør han først tjeneren til en fri mand ved sit kald — og dernæst gør han ved det samme kald den frie mand til tjener i, med og under alt det, han er, evner og ejer i dette ganske konkrete liv. Taget med ind i Kristi offer skal den kristnes liv selv være en offertjeneste for Gud og næsten, ikke for at han derved skal frelse hverken sig selv eller verden; men fordi det, som apostelen siger, ganske simpelt er den anden del af hans fornuftige gudsdyrkelse — uden skelen til derved at være eller blive noget andet, end det han af nåde er: Kristi træl, løskøbt fra verden med evighedsbestemmelse og dog bundet dertil, netop fordi han tilhører den Herre, hvis væsen det er at give sig selv for verdens liv. En kristen er et menneske, der ved, at han får livet — både dette og det evige — givet for intet, — og at han dermed også er skyldig at give det videre for intet. Han skal ikke bjerger eller frelse sig selv ind i det religiøse, men være der, hvor Gud har sat ham i den dagligdag, der på een gang er en ubegribelig nådegave, et krav om offer og en Guds eksamination under den vandring mod evigt liv, som er det kaldet primært lyder på.

Det kristne syn på kaldstjenesten kan da meget vel i praksis forenes med mange rent idealistiske og filantropiske bevægelser. Kirken er ikke fjende af humanismen; omend den principielt er modstander af dens sækularisering, d. v. s. dens selvstændiggørelse ved løsrivelse fra Gud og hans i Kristus åbenbarede vilje.

I hvor høj grad man inden for humane bevægelser gør sig sine filosofiske forudsætninger klare i retning af menneskesyn og samfundssyn, tilkommer det ikke os at dømme om; men jeg vilde dog tro, det måtte være af værdi i den almindelige orientering, også over for Kirken, at gennemarbejde sit eget ideologiske grundlag. Teori og praksis kan nu engang ikke undvære hinanden — og det er dog vigtigt, når man gør noget, også at vide i hvert fald noget om, hvorfor man gør det.

Nogen vil måske sige, at der er talt for meget i teoretisk almindelighed og med for lidt praktisk sigte. Det får så være. Det hænger vel sammen med, at kaldstjenesten i kristen belysning ikke tilstræber en samfundsreformation eller -forbedring; men altid på en ejendommelig måde bliver individuelt udformet og efter vor mening skal være det. Det hænger jo sammen med, hvad man udfordrende har sagt således, at kristendom og moral ikke har noget med hinanden at gøre, idet man dog i sandhedens interesse må tilføje, at kristendommen ikke kan undlade individuelt at formdanne den enkeltes liv. Kirken kan ikke opstille et sociologisk humanistisk program. Den kan ikke binde sig til en bestemt samfundsorden eller lægge sig fast på en vilkårlig moralbevidsthed. Sådan kan den ikke behandle det gudsfolk, der vedbliver med på een gang at være en sum af enere og en levende organisme, sammenholdt af Jesu Kristi eget liv, der på een gang er den menneskelige histories tjener og samtidig sprænger dens rammer.

AF KIRKEHUSETS SYMBOLIK 15.

BILLEDSTEN OG "STÆRKE TEGN" (2) KORS, HJUL OG RING

AF PASTOR SIGURD MEJNDOR, HYLLESTED

GEOMETRISKE grundformer som kvadrat, cirkel, trekant o. s. v. er betydningsfulde symbolske elementer. For soldyrkere var den kredsrunde form et symbolsk tegn for den livgivende himmelskive, som rullede over himlen som på en solvogn, jnf. Martin A. Hansens levende skildring af soldyrkelse i "Orm og Tyr". Solvognen fra Trundholm vidner om dyrkelse af solguden. Solkorset var "stærkt tegn", velkendt fra helleristninger i Sverige. I enkelte af vore kirkers ydre arkitektur træffes sten med skålformede fordybninger og korsmærkede solskiver – således i Sigersted, Kirkesåby, Asnæs m. m.

Hagekorset kendes fra mange gamle kulturer i flere verdensdele som lykketegn, og det kan man også træffe indhugget på kvadre i nogle jyske kirker. Findes allerede i hulemalerier. Ved at skære fælgen i stykker i det korstegnede solhjul når man til svastika-tegnet, hagekorset (svastika afledt af su-asti, velfærd, "det er godt", sanskrit). Hagekorset kaldes også "crux gammata". Hvis hagekorset står spejlvendt, så vinklerne går mod venstre, kaldes tegnet suvasstika. Det er et ulykkebringende tegn. Svastika, med sin højredrejende bevægelse, angav solens gang, mens tegnet med den modsatte drejning, suvastika, angav stjernernes bevægelse på nattehimen. Det var symbol for solnedgang, død m. m. Hagekorset har fortrinsvis været tydet som soltegn, men også som tegn for de fire vinde, "verdenhjørnerne" m. m.

Det var som bekendt en tid lang det tyske rigsflags mærke, idet man anså det for et særligt arisk symbol. Denne tvivlsomme teori blev allerede luftet af den danske forsker Ludvig Müller 1877. Det er sikkert himlens aksebevægelse, der er baggrund for dette tegn, der fik magisk betydning for godt og ondt efter drejningsretning. Det blev inddraget i den kristne symbolverden og findes allerede i katakomberne.

Få "stærke tegn" har en så universel udbredelse som hagekorset og solhjulet. Dette hjul kendes bl. a. som det buddhistiske dharma-hjul, hvor de 8 egere symboliserer de 8 grundsætninger i Buddhas lære. Myten om herskeren, der regerer jorden under himmelens hjul, er velkendt i indisk religion. Soldyrkelsen var vidt udbredt i oldtidens Orient og smittede af i Israel, hvor solkulten blev forbudt, men blev dyrket illegitimt. Ved Josias' reform opbrændtes solvogne ved tempelindgangen, så solguden blev berøvet sit befordringsmiddel – jnf. 2. Kong. 23, 11.

Der findes hagekors i synagoger enkelte steder. Således (vel nærmest

som dekorativt element) i Kefar-Bir'am-synagogen. Der kan måske være rester af en solhymne i Salme 19, 5-7:

..... På himlen rejste han solen et telt,
som en brudgom går den ud af sit kammer,
er glad som en helt ved at løbe sin bane....

Det er mærkeligt, at det var som blind, at den hellige Frans skulle skrive sin berømte "Solsang". I solsang hedder det:

..... Lovet være du, Herre, med alle dine skabninger,
især Herr Broder Sol,
som skaber dag, og du oplyser os ved ham,
og han er skøn og strålende med stor glans,
på dig, du Højeste, er han et billed!

Mystikeren Mester Eckehardt: "Når et menneske ser længe på solen, så ly-

1. SYMBOLIC ORIGIN OF ORNAMENT.

Das Fylfot
oder Sauvastika
und seine Ein-
verleibung in das
Ornament.

FYLFOT
OR SAUVASTIKA
"A MYSTICAL MARK
MADE IN TESSALOT
6-THINGS TO DENOTE
GOOD LUCK" BUT ORIGINALLY, ACCORDING TO DE MARCH, SIGNIFYING THE AXIAL ROTATION OF
THE HEAVENS

ARLHAIL
GREEK POTTERY
(RHODE)

NORWEGIAN BRACTEATE

BRIDGE OF A CHASUBLE
1320.

ARLHAIL GREEK
POTTERY
B.C. 650

ARLHAIL GREEK
POTTERY.
SANTORINI

FROM A FOOTSTEP
OF BUDDHA.

ANNAM STONE.

DANISH BRACTEATE
Fylfot. WATER -
A FIRE SYMBOL.

Ursprüngliche
Symbole: Sonne,
Feuer, Wasser.

SCANDINAVIAN GOLD ORNAMENT
COPENHAGEN MUSEUM

ser solen mod ham ud af alt, hvad han derefter ser på. På samme måde skal Gud lyse mod dig ud af alle ting". Meningen er god nok, symbolsk set, men øjenlæger vil sikkert fraråde forsøget! Jo, også kirken har sine sol-dyrkere, ikke just panteistisk dyrkelse, men lovprisning af "sol invictus". De kristne påvirkedes af Mithra-kultens solfest, den uovervundne sols fest, den 25. december. Man skal have fundet Kristus fremstillet som solguden Mithra, iført gyldent klædebon, stående i en solvogn, om hans pande er et strålediadem. Det skete ved de store udgravninger under Peterskirken. Vi synger stadig om "Du soles sol fra Betlehem" (DS 696), og har megen sol-symbolik i vores salmebog og bibel, ikke mindst i Johannesevangeliet. Selv kirkehuset har jo sin solorientering, sine indvielsesforskyllinger med solring o. s. v. Korset kendes længe før kristendommen som "stærkt tegn". Det findes f. eks. på mønter før Kristi fødsel.

SOLSKIVEN og k o r s e t har sammenhæng med dyb symbolsk betydning, og måske korstegnet har hjulet med 4 eger som grundlag. Følgen kan helt mangle, så vi får det ligearmede "g r æ s k e k o r s". Sætter man dette kors på stang, eventuelt for at bære det ved procession, får man det romerske eller l a t i n s k e k o r s, hvor tværarmene sidder længere nede end ved T - k o r s e t, som har tværbjælken øverst på stangen som ved bogstavet T. Der findes talrige korstyper i øvrigt, men det varede længe, inden korset blev det særlige kristne symbol.

Det har flere årsager. Man skammede sig over, at Frelseren skulle symboliseres ved dette forbrydertegn. Det var jo kun oprørere og skurke, som romerne henrettede på den måde. En romersk borger måtte ikke aflives ved korsfæstelse, derfor blev Paulus som bekendt halshugget. Hertil kom, at de første kristne var påvirket af den jødiske angst for at afbilde Gud. Med kejser Konstantin den Store kom dog korset til ære, ikke mindst da hans fromme moder, dronning Helena, ved en pilgrimsrejse mente at have fundet Kristi kors, kom der gang i korstilbedelsen

HVAD FÅR folk til at bære ringe? Ikke mindst glæden ved at smykke sig, men også af praktiske årsager (signetringen f. eks.). Det kan være af religiøse, magiske, konventionelle grunde. Der findes amuletringe, edsringe, trylleringe, ægteringe, pynteringe o. s. v.

I renæssancen var man udstyret med mange ringe, om man da havde råd. Århusbispen Jens Iversen er skildret med Langernes våben og ringe på hver finger. Heller ikke i dag skorter det på glæde ved at pryde sig med ringe, ofte med mærkelige forsiringer og former.

Mest enkel er den glatte guldring, der blev almindelig i nyere tid som forlovelses- og ægtering. Det er symbol for samhørighed, evig troskab. Et tegn der markerer, at man er gift — og "som ringen er af røden guld, skal manden være kvinden huld" — forhåbentlig gælder det også kvinden!

I flere landes kirker bruges velsignelse af ringene. Således i Sverige, hvor ringen sættes på venstre hånd. I Norge har man den på højre som i Danmark.

Der bæres sågar to ringe i Sverige. Ved forlovelsen får man den første, ved vielsen den næste. Kun kvinden bærer to ringe.

Fra gammel tid havde man den mening, at fra venstre hånds fjerde finger, hvor ringen blev sat, gik der en blodåre direkte til hjertet.

Ved romerkirkens vielse, sætter brudeparret, efter ja-ordet, gensidigt ringene på. De er velsignede, disse ringe, af præsten. Ved handlingen slynger han sin stola omkring parrets hænder, efter at de har rakt hinanden deres højre hånd.

Omtalen af ringene er nu forsvundet fra vores vielsesritual. Men i Danmark og Norge var det tidligere en ikke ualmindelig skik, at præsten byttede brudeparrets ringe ved vielsen (jnf. Ursin: "Helligdom og Symbolik").

Luther forkastede ægteskabets stiftelse som en sakramental handling, men ville gerne have, at forlovelse og vielse skulle have kirkelig stadfæstelse. Ursin meddeler i omtalte bog, at forlovelsen skulle bekræftes ved kirkedøren. Præsten skulle påse, at parret vekslede ringe og lægge deres højre hænder sammen. Vi finder ringene nævnt i Luthers vielsesritual.

DER KNYTTER sig i folketroen mange forestillinger til ringen, cirklen — den er uden begyndelse og ende — som slangen, der bider sig i halen. Ringen symboliserer e v i g h e d e n, som cirklen eller den runde skive, jnf. nadverbrødets form. Oblatens runde form kan i øvrigt minde om, at der er givet os "løsepenge"! (oblat: lat. "henbåret", fordi menigheden selv havde vin og brød med til kirken og bar det hen til præsten til indvielse ved nadvermessen).

Ring, som æ g t e r i n g, symboliserer ubrydelig samhørighed. B i s p e r i n g e n skal udtrykke troskab mod kirken og er et myndighedstegn. Ringen kan være attribut for mystisk formæling med Kristus (Katharina af Siena o. fl. har dette tegn som Kristi brud). Ikke blot bisper, men også abbeder har ringen som embedstegn. Allerede i oldkirken havde biskoppen en "pontifikalring" som insignium. Han bærer den ved pontifikalmessen over handsken, og det er ringen som kyskes, når han i og udenfor liturgien æres ved håndkys. Ringens sten er ofte af ametyst. Denne ædelsten symboliserer i øvrigt ydmyghed i sorg, tålmodighed i lidelse m. m.

Paven bærer en fiskerring. I p a v e r i n g e n findes en sten med pavens navn og et billede af apostelen Peter, der kaster sit garn fra båd. Den bruges til forsegling af pavelige breve og sønderbrydes ved pavens død. T r e r i n g e, der griber ind i hinanden, symboliserer T r e e n i g h e d e n. T o r i n g e, sammenslyngede eller som cirkler, den ene over den anden, er emblem for h i m m e l o g j o r d.

I lignelsen om den tabte søn hedder det i Luk. 15, v. 22: sæt en ring på hans hånd! Ringen var sønne-tegn, måske med signet og familievåben. Ingen slave turde bære fingerring, og her er det faderens svar til den genfundne, der siger, at han ikke er værd at kaldes søn. Ringen er familiens værdighedstegn.

Bjørn Højbo skriver i "Nadver og Messe": — Den romerske seglring, som embedsmænd bar, blev i 500- og 600-tallet anlagt af biskopperne, hvad der var rimeligt, fordi de skulle udføre embedshandlinger, som krævede, at de kunne sætte segl under. I 610 blev ringen anerkendt i Rom som hørende til en biskops embedsinsignier.

Handskeerne er oprindeligt simpelt hen et middel til at beskytte sig mod kulde i de store kolde kirker nord for alperne. Vi skal helt op til 800-tallet i Gallien, før vi finder dem. De blev først antaget i Rom i 900-1000-tallet (s. 175).

H. R. Fabricius påstår i "Dansk Kirkekunst", at pavens fiskerring går i

arv fra pave til pave (s. 106). Det er ikke tilfældet. Siden 13. årh. bliver "annulus piscatorius" brugt som pavens personlige segling, og den tilintetgøres ved hans død.

Et billede af pavens handske ses i Oldnordiske Stenbilleder af R. Broby-Johansen (s. 130) med følgende tekst: Pavens handske med kornaksstråler om solring!

EN BEGRAVELSE ~ SET FRA DEN ANDEN SIDE

AF PASTOR KNUD CHRISTENSEN, VIRUM

Lørdag den 27. juni 1970 blev "En begravelse — set fra den anden side" bragt som kronik i Kristeligt Dagblad. D. v. s. uden min viden havde man givet den en from overskrift: "Skabt i Guds billede til evigt liv" og slettet afsnittet mellem // og //, fordi det efter redaktionens skøn "ville virke stødende og udfordrende på mange læsere". Det er ikke uvæsentligt, hvordan vi behandler vore døde, og hvis sandheden om en af de måder, vi behandler dem på, virker stødende, må vi tage det med, for sandheden kan man ikke tie ihjel. Derfor bliver min kronik bragt i sin fulde længde her i bladet.

K. C.

DEN MORGEN Karens mor døde, sagde min mor til mig: "I dag må du ikke lege på vejen uden for deres hus, og hvis du skal op til Svend, må du gå bagom, for de er meget kede af det". Om aftenen stod jeg inde bag gavlvinduet og så da Karens brødre og far bar hendes døde mor til ligkapellet, og Karen græd så højt, at vi andre måtte græde med hende. Da den gamle skolelærer pludselig døde, var det ikke alene mig, der ikke måtte larme, for der blev simpelthen stille i landsbyen. De fleste af dens indbyggere havde gået i skole hos ham, han havde været med til at bibringe dem viden og kultur, og også de mennesker, der ikke kunne lide ham, blev tavse. Den dag, han skulle begraves, bar gamle elever ham til graven, for an kisten gik de sidste fire piger, som han havde modtaget i skolen, og strøede blomster, og på vejen fra hjemmet til kirken hørte man kun skoenes knasen i vejgruset og kirkeklokkens ringen. Ved kirkegårdspladsen stod præsten og den nye skolelærer og tog imod kisten. Det sidste stykke af rejsen kunne begynde. Da gamle skoleelever sænkede kisten i graven, bøjede alle hovederne i taknemmelighed mod en mand, der trods alt havde betydet noget for dem.

Nu er det mig, der står som præsten. Dog ikke ved lågen til landsbysamfundets kirkegård, men ved en kiste med et menneske i, som jeg aldrig

har set, og med mennesker omkring mig, som jeg ikke kender.

Telefonen ringer. "Ja, goddag, det er fra Dansk Ligbrændingsforening. Det drejer sig om en begravelse på torsdag i X-krematorium. Kan De kl. 13.00?" Det kan jeg godt. Jeg får opgivet navn og adresse på vedkommende, der er død, vi aftaler kørselspenge, og jeg får at vide, at et par stykker af de pårørende er på vej hen til mig for at aftale salmer. Jeg ville hellere selv have besøgt disse mennesker for at danne mig et spinkelt personligt indtryk af den afdøde, men det var for sent.

Uden for på trappen står en mand og en kone, som jeg anslår til at være et sted mellem 50 og 60 år.

"Vil De ikke have frakken af?"

Nej tak, for de skulle jo ikke blive så længe. De skulle bare have aftalt salmer. Bedemanden sagde, at salmerne skulle godkendes af præsten.

"Der skal måske være trykte salmer til begravelsen?"

Jo, det skulle der da, for det var der også da onkel blev begravet. Den ene af dem stikker en hånd i lommen. "Jeg har skrevet nogle punkter ned om afdødes liv og hans gode egenskaber. Der står også lidt om familien og vennerne, og om hans arbejde. Han var meget afholdt på sin arbejdsplads".

Det var den første begyndelse til en samtale, hvoraf salmevalget kun blev en lille del. Jeg tager med tak mod det nedskrevne om afdøde, samtidig med at jeg så mildt som det er mig muligt siger, at jeg desværre ikke kan sige noget personligt om ham, da jeg ikke kender ham.

Det bliver som regel forstået.

"Hvor døde han?"

"Han døde på amtssygehuset. De kan tro, det har været en streng tid, han har været syg så længe, og allerede for et år siden sagde lægen til os, at der ikke var noget håb. Det er ikke sjovt et helt år at skulle gå og spille komedie, og lige til det sidste måtte jeg sige, at nu kom han nok snart hjem til os igen, og han glædede sig sådan til det".

"De har altså ikke talt om døden?"

"Nej, ikke siden vi for tyve år siden meldte os i Dansk Ligbrændingsforening og besluttede, at vi skal i de ukendtes grav, vi ser sådan på det, at er man død, så er man død, og vore børn skal ikke have besvær med at passe vore grave. Vi besøgte ham på hospitalet i går eftermiddags, og så ringede de i går aftes, at han var død".

"Hvor er han nu?"

"Så vidt vi kunne forstå på bedemanden, bliver han kørt til krematoriet i dag".

Familien har ikke set den døde mand ligge i sin kiste, og præsten heller ikke, men bedemændene er meget omhyggelige med at slå navneskilte på kistelåget.

Salmevalget ved en begravelse er ikke meget varierende.

"Jeg er træt og går til ro" er nu så pæn.

"Til mors begravelse sang vi: 'Vær du mig nær'".

Og "Altid frejdig" kender alle mennesker.

I modsætning til de fleste begravelser, der skal foregå i dybeste stilhed, muligvis fordi folk er bange for, at der ikke skal komme nogle, skal denne begravelse annonceres, og der skal være en cellosolo. Vi aftaler, at soloen skal komme lige inden den anden salme og tager pænt afsked med hinanden.

Jeg skulle et nyt sted hen denne torsdag og kom i god tid. Præsten har sin egen indgang på krematorierne, og bag præstedøren var der her en lang, smal, næsten uhyggelig gang med tre døre i den anden ende: en til salen, en til orgelet og en til præsteværelset. Orgelrummets kubistiske former var besynderlige, og det var indrettet sådan, at organist og kor hverken kunne se eller høre noget ude i salen, men nok høres, når en foldedør blev slået til side. Rummet var udstyret med et par knager, et lille bord, et par stole og en hylde med nescafé og kopper samt en lille varmeplade og en vandkedel. I pausen inden dagens sidste begravelse sad organist og kor og hyggede sig. Vi talte lidt om tjenestens gang og om placeringen af soloen, men den plejede altid at være efter anden salme, for så behøvede solisten ikke at være der, når tjenesten begyndte. Et argument jeg måtte bøje mig for.

"Det skal nok være en stor begravelse, siden jeg skal prælodere det sidste kvarter inden tjenesten begynder?"

"Åbenbart" sagde jeg og gik ind i kapelsalen. Kisten var bragt på plads på en underlig firkant i den bageste ende af rummet. Den var næsten helt skjult af et væld af blomster, men det lykkedes dog for mig at hitte navneskiltet, og det var det rigtige navn. Det viste sig, at den underlige firkant, som kisten stod på, ikke var så underlig endda, den var en vogn på skinner.

// En af funktionærerne var så flink at vise mig rundt. Vi startede i en lang gang med et skinnespør i midten. For den ene ende af gangen var modtagelsen og personalets frokoststue, som lige var benyttet. Modtagelsesrummet var tomt, men alt var rede til at modtage den næste, der straks efter modtagelsen ville blive kørt i kølerummet, som jeg også så.

"De kister her er klar til begravelse, dem derhenne i baggrunden er klar til brænding, og så har vi et lignende rum nedenunder".

Kisterne var anbragt i små båse, og man kunne med et snuptag rykke dem over på skinnevognen og køre dem, enten i kapel eller til brænding.

"Her er så det ene kapel, som vi lige kommer fra. De kan se, at det er meget praktisk. Så snart gartneren har pyntet kisten, kører vi skinnevognen hen til drejeskiven, skubber den ind i elevatoren og kører den op i kapellet, så alle kan se den".

Vi gik lidt længere hen ad gangen.

"Og her er så det andet kapel. Det virker på nøjagtig samme måde".

Luften var blevet lidt varmere, og i næsen hang der lugte af både halvvisne blomster og tørt støv.

"Ja, de kister, der står her, er så dem, der er klar til brænding i dag. Det vil sige, to derovre er gjort klar til i morgen tidlig".

Fire kister stod tilfældigt anbragt i et ikke særligt spændende rum, hvis ene hjørne var afgrænset ved en halvmur. Bag den lå et hav af blomster og lerklatrer. Det er meget nemt at fjerne pynten fra en kiste: man stryger den af med en hånd og fejer den sammen med en kost. Det er nødvendigt at fjerne den, da leret, hvori blomsterne er anbragt, ved brændingen bliver til hårde klumper, som man ikke kan slippe af med.

I ovnrummet var luften frygtelig tør og støvet. Der er ikke spor at sige til, at de to mænd, der passede ovnene, havde en øl stående på bordet ved siden af nogle små papkasser med skilte på.

"Hvad er det?" spurgte jeg.

"Det er dem, der er blevet brændt de sidste par dage, og som skal i de ukendtes grav. Når de brændte skal i egen grav, kommer asken i en metalurne, der bliver plomberet".

"Hvordan får De dog alt det fine støv ud af ovnen?"

"Jamen, så fint er det heller ikke, når vi tager det ud. Det bliver det først, når vi putter det i 'kaffemaskinen' derovre, som også sorterer søm og andre metalsplinter fra".

"Hvordan er det at arbejde her?"

Det spurgte jeg om med ilden fra ovnene buldrende i mine øren, med en ubeskrivelig tør lugt i næsen og med hånden på en kiste, hvis pynt var erstattet af en lille porcelænstavle med et nummer på.

"Jo, man vænner sig til det, og nogle skal jo gøre arbejdet. En gang imellem tænker jeg på, når jeg skubber en kiste ind, at min egen tur rykker nærmere, men hva' - -". //

Nu var der kun et kvarter til tjenesten skulle begynde. Funktionæren låsede døren til kapellet op, jeg satte mig i præstens stol, og organisten begyndte at prælodere, og det gjorde han nydeligt med orglets blødeste stemmer. Jeg forsøgte at samle mine tanker til bøn for den afdøde, og det lykkedes så nogenlunde, indtil vi skulle til at synge "Vær du mig nær". En flok fremmede ansigter, både unge og gamle, et par mennesker i dyb sorg, åbne øren og hjerter, mon de om lidt ville forstå, hvad jeg skulle sige til dem. "Smuk poesi. Vi kan lade det 'du' vi påkalder være hvem som helst. Men hvad har vi brug for? En Gud, som er et tankefoster, eller en, der kan sige noget til os. Hvad er vi værd, når det bliver vor tur til at ligge der. Poesi, et væld af blomster og en cellosolo. Hvis vi ikke er mere værd, er vi ynkværdige, og vi omgiver os med ord, der ikke er dækning for. Men det er der. Dette er vor tro. Også denne døde mand er skabt i Guds billede til evigt liv".

Under næste salme var der lidt puslen inde i orgelrummet. Det var cellisten, der kom. Han spillede også nydeligt, selv om der ikke var tid til at stemme celloen.

Den afdødes navn. Af jord er du kommet. Til jord skal du blive. Af jorden skal du igen opstå. Sandet rislede ned gennem blomsternes blade og ned ad kisten, og jeg så uvilkårligt for mig en lille papkasse, fyldt med aske. Det var aftalt, at efter sidste salme skulle en af de efterladte takke.

"Du var selvstændig. Du var allermost glad, når du kunne hjælpe os. Vi har meget at takke dig for. Tak". Ingen overflødige ord. Der blev sagt, hvad der skulle siges og ikke mer. Vi bøjede vore hoveder som en sidste hilsen til den afdøde, og forlod kapellet. Jeg var tom i hovedet, da jeg kom ind i præsteværelset. Jeg så mig tilfældigt omkring og læste på væggen: "Præsterne anmodes om at overholde den fastsatte halve time for hver begravelse, da det ellers skaffer forstyrrelser i planlægningen for arbejdets gang". Jeg ville sige farvel til organist og kor, men de var gået, cellisten også.

Hvad er vi værd? Et hav af blomster, der bliver fjernet i en håndeventyring? Har vi noget eller nogen at holde os til?

Salen var tom nu. Jeg hørte døren blive låst, og man begyndte at sænke kisten, så den kunne blive gjort klar til brænding, måske i morgen, måske først i overmorgen. En rustvogn rullede op for vinduet, hvor jeg stod. På kisten lå en simpel lille buket. I førerhuset sad der to mænd, ulasteligt

klædt i mørkt tøj, hvid skjorte og mørkt slips. De så ud som om de drøftede et eller andet praktisk problem, der skulle løses, og da det var overstået, bar de med hjælp fra en funktionær fra krematoriet kisten ind i modtagelsen. Hvem lå i denne kiste? Mon familien ved det? Mon Gud ved det? Den næste kiste ankom ikke slet så ensomt til krematoriet, for efter rustvognen med de obligatoriske to mænd fulgte en ung mand i egen bil. Da han hjalp med at bære kisten ind i modtagelsen så han ud, som om han sendte en arveonkel ud på den sidste rejse.

Pludselig gik døren for enden af gangen til præsteværelset op. Skridtene gav genlyd i den tomme gang, og jeg tænkte: hvad nu? Har du nu igen sagt noget, som folk ikke forstår? En hånd blev stukket frem. Vore hænder mødtes i et fast håndtryk, og vi så hinanden i øjnene.

"Jeg havde på fornemmelsen den dag vi talte om begravelsen, at vi ikke forstod hinanden. Det gør vi nu. Tak for i dag".

Døren smækkede i for enden af gangen, og jeg var endnu mere forstumlet i mit hoved. Var der virkelig én, der havde forstået, at mennesket er skabt i Guds billede til evigt liv.

Resten af dagen hang den tørre lugt af ensomme, brændte mennesker i mine næsebor.

Først om søndagen sluttede denne begravelse for mit vedkommende, da jeg under højmessens foran alteret sagde: Vi beder dig for vore døde, for N.N. Giv ham en rolig søvn og en glædelig opstandelse på dommens dag.

Arne Bugge: Moskva – det tredje Rom. Den ortodokse kirke i Rusland. Kosmos-serien, Gads Forlag. København 1970. 165 sider. Pris: 32, 20 kr.

FRA MINE drengeår husker jeg, at vi i mit hjem modtog et blad, Ruslands Missionen, som bibragte mig den forestilling, at de vist var nogle værre hedninger derovre. Siden er jeg da heldigvis gennem læsning og på anden måde blevet klogere – og ved læsning af Arne Bugges bog endda ikke så lidt klogere.

Det kan ikke være anderledes, end at vi som danske må være interesserede i Rusland. Den kommunistiske revolution, den verdenspolitiske situation og vort naboskab fører det naturligt med sig. Adskillige har også med stor glæde og rigt udbytte læst russisk litteratur fra Tolstoj og frem til de nyeste. I disse og andre forbindelser er vi også stødt på den russiske kirke, uden at vi dog derigennem har fået alverden at vide.

Alf Johansen har, siden han i 1950 udgav sin bog "Den russiske kirke i dag", flere gange ladet høre fra sig angående den kirkelige situation. Og kendt i Danmark er vel også E. Briems bog "Kommunism och Religion i Sovjetunionen" fra 1945. Men ud over disse bøger har der på det danske

marked ikke været bøger at finde, som omhandlede den russiske kirke.

Alene af den grund må man hilse Arne Bugges bog velkommen. Den udfylder i meget høj grad et savn. En anden grund til at modtage bogen med glæde hænger sammen med forfatteren. Det er almindeligt kendt, at han i mere end een forstand forstår sig på det russiske, og hans bog gør ikke rygtet til skamme. Bugge godtgør til fulde, at han er på hjemmebane, når han beskæftiger sig dels med den ortodokse kirke som helhed og dels særskilt med den russiske kirke. Det er under en kyndig mands vejledning, at vi gæster Moskva – det tredje Rom.

Bogen falder i to dele. Første del bringer historisk stof med udgangspunkt i Byzans og er ført helt frem til situationen for den russiske kirke i dag. Den gamle historie er nok i sine hovedtræk kendt, men interessante enkeltheder i forløbet anføres. Det, som vel i almindelighed vil påkalde størst interesse, er dog sikkert skildringen af den russiske kirke fra revolutionen og til i dag. Man lades ikke i tvivl om, at Bugge behersker dette stof, og han behandler det på en sådan måde, at vi ikke blot får en levende skildring af en trængt og lidende kirke, men også et billede af en under vanskelige forhold levende kirke.

Det antireligiøse og antikirkelige møder vi, men derimod ikke den såkaldte undergrundskirke – måske af gode grunde. Ud fra mit spredte kendskab er jeg ikke i stand til at vurdere dette sidste og den anklage, der fra denne side er rejst mod den officielle kirke og dens ledere. Men efter endt læsning er jeg ikke utilbøjelig til at give Bugge ret i hans vurdering: Den russiske kirke vil stå solidarisk med det russiske folk. Men den er ikke i tvivl om, hvilken hellig opgave den har: at vidne om evangeliets sandhed og bære troens fakkelt videre.

For dette blads læsere vil ganske givet i særlig grad bogens anden del omhandlende liv og lære have stor interesse. "Kirkens lære er så rig, at den kun meget vanskeligt lader sig studere i lærdommens værksted. Den skal opleves i kirkens liv, som den udfolder sig i kult og fromhed", hedder det. Det er lige netop noget af det, vi også vil, og som er en del af vort ærinde i folkekirken og samtiden.

Instruktivt gøres rede for inkarnationen og dens konsekvenser for mennesket og kirken; for kirkebygningen, de liturgiske klæder, tidebøn og salmedigtning, den guddommelige liturgi (messen), munkevæsen og fromhedsliv.

I vort grå mørke har vi al mulig grund til at beskæftige os med denne Opstandelsens og Korsets kirke. Vi har noget at lære om glæde og lidelse – at vi selv kan stå rustede, om eller når en mørkere nat skulde komme over os.

B. Riisgaard

INDHOLDSFORTEGNELSE

1970 13. ARGANG

Alshauge, Erich:	Jeg tror på Helligånden (prædiken).....	42
Andersen, Em.:	Hvorfor går jeg til messe?.....	100
Christensen, Knud:	Periskop: Lidt om forargelse	15
Christensen, Knud:	Konventet i Virring (referat).....	79
Christensen, Knud:	Er vi menneskelige?	87
Christensen, Knud:	En begravelse – set fra den anden side	136
Dolmer, Per:	"Herrens bord"	50
Exner, Poul:	Debat-gudstjeneste	49
Fog, Olav:	Jesus Kristus med vor glæde er lyslevende til stede (prædiken)	22
Glenthøj, Jørgen:	Frisind og kirkeret	13
Hansen, C. B.:	Underdanighedens kirke	6
Hansen, C. B.:	Sandhedsfabrikation	64
Hansen, Jørgen Em.:	Ved fastetidens begyndelse (prædiken)	2
Hasselgaard, Vagn:	Periskop: Skal kirken også være uden ansigt i 70'erne?	37
Hoffmann, Poul:	Ægte og uægte konflikt	47
Hoffmann, Poul:	Mariæ bebudelse 1970 (prædiken).....	52
Jensen, Edmund:	Helgener	105
Kühl, Th.:	Kommentar: Defaitisme og stoddermentalitet ...	85
Lunn, Tage:	Liberalteologi og hellighed	30
Lunn, Tage:	Lignelse til advarsel (prædiken)	82
Mejndor, Sigurd:	Af kirkehusets symbolik (12): Symbolfunktioner og bedegestus (1)	9
Mejndor, Sigurd:	Af kirkehusets symbolik (13): Symbolfunktioner og bedegestus (2)	33
Mejndor, Sigurd:	Af kirkehusets symbolik (14): Billedsten og "stærke tegn" (1)	89

Mejndor, Sigurd:	Af kirkehusets symbolik (15): Billedsten og "stærke tegn" (1) – kors, hjul og ring	132
Melchior, Meta:	Det jødiske syn på kvinden	109
Nielsen, Johs. M.:	De ydmyge steder (prædiken)	114
norske bisper om kvindelige præster, De		56
Nørholm, Knud:	Periskop: Taizé	75
Nørholm, Knud:	Læserne skriver: Retreat?	78
Okkels, Hans Olav:	Kommentar: Politisk hjemløshed i Danmark	63
Pallesen, O. Lund:	Gudstjenestens "evangeliske" profanation (an- meldelse af A. F. Nørager Pedersen: Gudstjene- stens teologi.....	27
Pallesen, O. Lund:	Theologisk bidrag: Kaldstjeneste i kristen be- lysning	126
Pedersen, Poul:	Kender han os nu også? (prædiken)	62
Riisgaard, B.:	Kommentar: Hvad med ...?	3
Riisgaard, B.:	Kommentar: Kvantitet eller kvalitet?	44
Riisgaard, B.:	Guds død (prædiken)	98
Riisgaard, B.:	Kommentar: Kristeligt Folkeparti og folkekirken	116
Riisgaard, B.:	Læst: Arne Bugge: Moskva – det tredje Rom	140
Riising, Anne:	Arata terra nigra – hymnum 678	95
Stjernfelt, Ole Fr.:	Prædiken til Jomfru Marias fødsel 8. september	94
Studsgård, Anders:	Læst: Forkyndelse for børn og unge	38
Ulsdal, Poul:	Kommentar: Gudstjeneste – dialog – demokrati.	24
Ulsdal, Poul:	Periskop: Efter menighedsrådsvalget	36
Ulsdal, Poul:	Den nye romermesse	66
Ulsdal, Poul:	Dansk kirkeliv 1970	118

RESERVERET POSTVÆSENET

Har De en god bekendt
som læser Deres RE-FORMATIO?

Så giv et gaveabonnement for 1971!

En virkelig særpræget julegaveidé!

RE-FORMATIO nr. 7-8 december 1970 13. årgang

Johs. M. Nielsen: De ydmyge steder.....	114
B. Riisgaard: Kommentar: Kristeligt Folkeparti og folkekirken	116
Poul Ulldal: Dansk kirkeliv 1970.....	118
O. Lund Pallesen: Theol. bidrag: Kaldstjeneste i kristen belysning.....	126
Sigurd Mejndor: Af kirkehusets symbolik (15): Billedsten og "stærke tegn" (2) — kors, hjul og ring	132
Knud Christensen: En begravelse — set fra den anden side	136
B. Riisgaard: Læst: Arne Bugge: Moskva — det tredje Rom.....	140

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.
Redaktør (ansvarshavende): Sognepræst B. Riisgaard, Vestre Fjordvej 61, 9000 Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.
I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Elmesvinget 14, 9000 Ålborg; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Lukas Plads 8, 8000 Århus C.; sognepræst Sigurd Mejndor, Hyllested, 8400 Ebeltoft; pastor O. Lund Pallesen, Rustenborgvej 5, 2800 Lyngby; sognepræst Poul Ulldal, 6893 Hemmet.
Ekspedition: RE-FORMATIO v/stud. theol. Ejlf Kristensen, Kurlands-gade 3, 3. th., 2300 København S. Postgiro 8 81 42. (Besked kan modtages på telefon (01) 50 84 28. — Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 20 kr. (studerende 15 kr.)). — Grafik: Knud Nørholm. Sats: Anders Studsgård på IBM Bold Face. — Tryk: J. A. Petersen & K. C. Christensen.